

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת בהעלותך* י"ד בסיוון

יום ראשון, ט"ו בסיוון

בקריאת התורה מנמיכים מעט את הקול מ"ויהי העם כמתאוננים" עד "והמן כורע גד הוֹא" ולא עד בכלל (יא,א-ו)¹. פרקי אבות – פרק ב'².

מוצאי שבת-קודש: על-פי הלוח, סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה בתחילת הלילה בשעה 7:53, אך מכיוון שאין אנו נוהגים לקדשה בשבת ויום-טוב כלל³, הרי מי שלא קידש לפני שבת-קודש ימתין עד אחרי זמן צאת השבת כנהוג ואמירת הברלה.

* **לבני חו"ל:** פרשת נשא; פרקי-אבות – פרק א.

עמ' 1633 מזכיר את ההבדל בזה בין איי לחו"ל, ומאידך מליקוטי-שיחות כרך יז עמ' 303 יש לדייק שגם בני איי נוהגים בזה כבני חו"ל (ראה באוצר מנהגי חב"ד עמ' רמו, שמביא הדיון בזה מגילונות 'התקשרות' קייץ תשנ"ה). לאחר חג השבועות, גם בלוח כולל-חב"ד מופיע החילוק שבין איי לחו"ל, וכנראה שכך נוהגים בפועל מאז תשל"ח, וכך נקטנו בלוח זה גם בעבר.
3) בדיעבד סומכים על הדעות שאפשר לקדשה אפילו מאוחר יותר (ראה המובא בספר 'טעמי המנהגים' עמ' קצט). אלף המגן למטה אפרים ס"י תקפ"א ס"ק כב. מנהג ישראל תורה' ס"י תכו ס"ק יב. 'קידוש לבנה – אוצר הלכות ומנהגים', פ"ד עמ' עח). בזכרונות הרה"ג הרה"ח ר' יעקב לנדא ע"ה (זכר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35) מסופר בשם כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב, שפעם קידשו את הלבנה יחד עם כ"ק אדמו"ר מהר"ש ביממה הי"ז מהמולד, ולא מתוך הגמרא, עיי"ש.
4) כמובא ברשימה הנ"ל הערה 3.

1) כן נהג הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, ומקורו מפר"ח ס"י תכח, כדי "להראות שהם מתחרטים". ומ"מ הזהיר שם שיקרא בקול בזה שישמע כל הציבור גם את הפסוקים הללו, כמובן. ומציינים ללקוטי מהרי"ח (ח"ב סא,א) ולפירוש 'שערי רחמים' על שערי אפרים (ג,ג).
2) וכדאי לפרסם מנהג זה, כדי שגם אלה (שמתפללים בסידורים אחרים) שנהגו עד עתה ללמוד פרקי אבות בשבתות שבין פסח לעצרת בלבד, יוסיפו וילמדו זאת בכל שבתות הקיץ, ע"פ משי"כ אדה"י **בסידורו השווה לכל נפש** – גם עבורם – שיש נוהגין כך בכל שבתות הקיץ (יתורת מנחם – התוועדותי' תשי"ג עמ' 297). וראה 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"א סו"ס מז, הוראות אודות אופן הפצת מנהגינו בבתי-כנסת בנוסח אחר. בסה"ש תשמ"ט עמ' 485 ובהתוועדותי' תשמ"ב ח"ג

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תסד

ערב שבת-קודש
פרשת בהעלותך
י"ג בסיוון ה'תשס"ג

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

חתונות מראש-חודש סיוון ובשלושת ימי ההגבלה

ב"התקשרות" גיליון תנו עמ' 18 נרפס: "בדבר נישואין מראש חודש סיוון ואילך בשנים עברו (אג"ק ח, עמ' שיח) העדיף הרבי לדחות לאסרו-חג, אך בשנים האחרונות ... התיר והסכים לערוך נישואין אז, וכן הורה הרה"ג הרב זלמן-שמעון דבורקין ע"ה למשעה".

כמה שכתבו שמותר לערוך נישואין מראש-חודש סיוון, הנה לפי מיטב ידיעתי הורה הגר"ז ש דבורקין ע"ה שמותר רק בשלושת ימי ההגבלה, ועל זה הסכים הרבי. וכך שמעתי גם מכמה רבני אנ"ש, ולא ידוע להם שהרבי התיר מראש-חודש סיוון, קודם שלושת ימי ההגבלה.

והנה בקשר לזמן שאסור לערוך נישואין בימי הספירה יש בזה כמה שיטות. השיטות נלקטו באנציקלופדיה-תלמודית, ערך "בין פסח לעצרת" עמ' קל, וב"נטעי גבריא"ל" ספירת-העומר פרק מ"ח, 'בין פסח לשבועות' פ"ח, ועוד. ואכ"מ לפורטם. אמנם בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן סי' תצג מובא בקשר ל"ג ימי האיסור כדלהלן: "מתחילין מיום ראשון של ספירת העומר ומסיימין בל"ג בעומר" (סעיף ה).

ובהמשך (סעיף ו): "ויש אומרים של"ג ימים אלו מתחילין מיום ב' לחודש אייר ומסיימין בערב שבועות". "ועל-פי דבריהם יש נוהגין להסתפר ולישא בכל שלושת ימי הגבלה, אלא שהם אין מסתפרין ונושאים בראש-חודש אייר, אלא עד ראש-חודש בלבד ולא עד בכלל, כדי שיהיו נוהגין אבילות ל"ג ימים, שהן מתחילין בראש-חודש אייר ומסיימין ביום א' של ההגבלה, ומקצת אותו יום האחרון הוא ככולו, ולכן מסתפרין ונושאים משהאיר יום א' של הגבלה ואילך".

ומוסיף אדמו"ר הזקן (בסעיף ז): "יכול לתפוס חומרי המנהגים, דהיינו שנהג איסור מפסח ועד ערב שבועות או עד יום א' של הגבלה, חוץ מל"ג בעומר".

לפי זה מובן מקור היתר לערוך נישואין בשלושת ימי ההגבלה גם כשתופס "חומרי המנהגים". אבל לא מוזכר בשו"ע אדמו"ר הזקן שום שיטה שיהיה מותר מראש-חודש סיוון!

אבל עדיין צריך עיון: דלפי זה ביום ראשון דשלושת ימי ההגבלה יהיה מותר רק "משהאיר יום א' של הגבלה". אמנם שמעתי מהר"ר נחמן קריימאן (שליח בקליפורניה) ששאלו את הרבי בנוגע לקבוע זמן הנישואין שלו לליל א' דשלושת ימי ההגבלה (בשנת תשמ"ו), והרבי אמר לחותנו של הנ"ל, הרה"ג וכו' רי"י ע"ה פיקארסקי (ראש הישיבה ב-770 במשך עשרות שנים) שיכתוב תשובה על-דבר זה. הרבי ראה את התשובה ונתן הסכמתו הק'. החופה אכן התקיימה בליל א' דשלושת ימי ההגבלה אחרי צאת הכוכבים. (התשובה עצמה אינה תחת ידי הנ"ל לעיני בה).

אם ידועים למישהו פרטים נוספים, ממקור ראשון, בנוגע לכל הנ"ל, נא לפרסם ויהיה ממוצי הרבים.

יוסף מינקאוויטש, מונטריאול, קנדה

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ג בסיוון ה'תשס"ג - כ' בסיוון ה'תשס"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ג בסיוון	ה'ל' פרה אדומה. פרק ח-י.	ה'ל' מלוה ולוה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קח.
ש"ק	י"ד בסיוון	פרק יא-יג.	פרק ב.	מ"ע קח.
א'	ט"ו בסיוון	פרק יד-טו. ה'ל' טומאת צרעת.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מ"ע קח. קא.
ב'	ט"ז בסיוון	פרק ב-ד.	פרק ד.	מל"ת שח. שז.
ג'	י"ז בסיוון	פרק ה-ו.	פרק ה.	מ"ע קיב.
ד'	י"ח בסיוון	פרק ח-י.	פרק ו.	מ"ע קי.
ה'	י"ט בסיוון	פרק יא-יג.	פרק ז.	מ"ע קיא.
ו'	כ' בסיוון	פרק יד-טו.	פרק ח.	מ"ע קב. קג.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"ג בסיוון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.05	12.41	1.16	7.47.3	8.15
ש"ק, י"ד בסיוון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.06	12.41	1.16	7.47.6	8.15
א', ט"ו בסיוון	2.56	4.07	4.34	5.38	9.06	12.41	1.17	7.48.0	8.16
ב', ט"ז בסיוון	2.56	4.07	4.34	5.38	9.06	12.41	1.17	7.48.3	8.16
ג', י"ז בסיוון	2.56	4.07	4.34	5.38	9.06	12.42	1.17	7.48.6	8.16
ד', י"ח בסיוון	2.56	4.07	4.34	5.38	9.06	12.42	1.17	7.48.9	8.17
ה', י"ט בסיוון	2.56	4.07	4.34	5.38	9.06	12.42	1.18	7.49.2	8.17
ו', כ' בסיוון	2.56	4.07	4.35	5.38	9.07	12.42	1.18	7.49.5	8.17

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר נהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסיודרו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
בהעלותך	7.10	8.28	7.25	8.31	7.18	8.32	7.26	8.29
שלח	7.12	8.30	7.27	8.33	7.20	8.35	7.28	8.31

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

שהתרגל לומר ברכה על האוכל, נקרא 'הגיע לחינוך' לדבר זה, ועונים אחריו אמן, ולא כפי הראיות שמביא בשו"ת יביע-אומר ח"ב חאו"ח סי' יג ס"ק יא שפחות מכן שיש אינו נקרא "שיודע למי מברכין" כלל. על-כל-פנים ברור מהשיחה שלמעשה מחנכים אותם בזה ומברכים עמהם משהתחילו לדבר, ומסתבר שגם עונים אמן על ברכתם כנהוג, אם אכן ברכו על המאכל (ולא רק בתור לימוד).

ולהעיר מהמסופר שהרבי והרבנית נהגו פעמים רבות בביתם שהיו נותנים סוכריות וכיו"ב לילד בן ג'ד (הת' אהרן-יוסף הי"ד, בנו של – יברלח"ט – הרה"ח ר' חס"ד הלברשטאם), שכבר ידע לברך, ולכן הרבי והרבנית היו מתחילים הברכה והוא היה ממשיך ומסיים אותה, והם ענו אמן (מזכרון הנ"ל – הובא בספר 'מקדש מלך' ח"ד עמ' תקה).

ואף שבמשנ"ב סי' רטו ס"ק טז הביא מחידושי הפרמ"ג על ברכות, ד"משמע [מלשון השו"ע שם ס"ג שעונים אמן רק משום "דבני חינוך הם"] שעל ברכה שמברך על אכילה וכהאי גוונא קודם שהגיע לחינוך אין לענות אמן עליו, הנה כתב ע"ז בס' חנוך-לנער פי"ד הע' ד: "מיהו מנהג העולם לענות אמן. ואפשר דהא דאין עונין אמן כתב במשנ"ב משום שאין שם ברכה עלה, מכל-מקום יש גם בעניית אמן משום חינוך, שיתחנך הקטן לעניית אמן [ולכאורה הכוונה שהרי אפילו ברכה מותר לומר כדי ללמדו, כל-שכן לענות אמן. ואולי לדעתו זמן החינוך לעניית אמן מוקדם יותר], ודעת כמה אחרונים שאין לענות אמן כי אם כשמברך לבטלה".

וזה דלא כמנהג הגרש"ז אויערבך ז"ל (המובא בס' 'חינוך הבנים למצוות' הע' ס"ו), שאכן מלמדים ברכות גם לקטנים ביותר, אבל הוא נהג לענות אמן מגומגמת, שרק נשמעת כעין אמן, כיוון שלדעתו מנהג זה אינו משום חינוך למצוות אלא משום חינוך לקדושה וליראת-שמים, עיי"ש. וכוודאי דלא כמסקנת שו"ת יביע-אומר הנ"ל דבפחות מכן שיש אין לענות אחריו אמן כלל.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

"הרואה את הנולד"

מדוע יש למלא את גרונו של התלמיד-חכם ב"יין" דווקא, ולמה בכלל נקרא שמו "תלמיד-חכם"? □ החכם מוסגל לראות בעיני-

שכלו את המציאות האמיתית של כל דבר, איך נולד ונתהווה מאין ליש בדבר ה' □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. איתא בגמרא¹ 'כל המביא דורון לתלמיד-חכם כאילו מקריב ביכורים', ובוזה גופא יש מעלה מיוחדת בהבאת יין, כלשון הגמרא² "ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין"³. ועל-פי הידוע שכל ענייני התורה הם בדיוק, אפילו עניינים שהובאו בתורה בתור משל בלבד, ועל-אחת-כמה-וכמה ענייני התורה כשלעצמם (לא בתור משל) – יש לבאר הדיוק בפרטי העניינים במאמר הנ"ל. ובהקדמה:

השייכות של נתינת דורון לתלמיד-חכם לכללות העניין דמתנות כהונה – מובנת על-פי מה שכתב הרמב"ם⁴ "לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש ... אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיכדל לעמוד לפני ה' לשרתו כו", היינו, שעניין הכהונה שייך גם ל"תלמיד-חכם", "שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים", ולכן נותנים לו מתנות כהונה;

אבל השאלה היא – הרי ישנן כ"ד מתנות כהונה, ומהו הטעם שמכל כ"ד מתנות כהונה נקט "ביכורים" דווקא?
ולכאורה – אדרבה: הקרבת ביכורים קשורה

עם כמה וכמה תנאים וגדרים מיוחדים, וכיוון שכן, היה מתאים יותר להזכיר אחת ממתנות כהונה שאין בהן תנאים וגדרים אלו? גם צריך להבין מהו הדיוק בהבאת יין דווקא, ובוזה גופא – באופן ד"ימלא גרונו... יין" דווקא.

ב. ויובן בהקדם מה שכתוב בהקדמת החוות-דעת⁵ (והובא בתורת החסידות⁶) בביאור הטעם ש"מרגלא בפומיהו דרבנן לקרות החכם בשם תלמיד-חכם", כיוון שהוא תלמיד שמקבל מהחכם. והעניין בזה: בנוגע להתואר חכם – אמרו חז"ל⁷ "איזהו חכם הרואה את הנולד". הפירוש הפשוט בזה הוא – שהחכם "צופה ומביט במה שעתיד להיות, ומתוך כך נמצא מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה"⁸. ולדוגמה: כתיב⁹ "נופת תטופנה שפתי זרה גו' ואחריתה מרה כלענה", והיינו, שהסיבה לכך שהארם יכול להיכשל לא רק בחטא שהוא בשוגג, אלא גם בפשע שהוא במזיד ("פושעים

(1) כתובות קה, ב. (2) יומא עא, א. (3) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשי"ג ס"ב ואילך (תו"מ ח"ח עמוד 213 ואילך). (4) סוף הלכות שמיטה ויובל. (5) בחידושים וביאורים ליו"ד. (6) תו"א מג"א (בהוספות) קיש, ג. ובכ"מ. (7) תמיד לב, א. (8) פי' הרע"ב אבות פ"ב מ"י. (9) משלי ה, ג-ד.

אלו המורדים¹⁰) – הרי זה לפי שרואה את הדבר רק כפי שהוא בראשיתו, ש"נופת תטופנה שפתי זרה", ואינו רואה מה יהיה באחריתו; ואילו החכם – כיוון ש"רואה את הנולד", הרי הוא רואה ש"אחריתה מרה כלענה", ובמילא לא ייכשל מצד הפיתוי ד"נופת תטופנה גו".

ונוסף לזה ישנו גם פירוש החסידות – "איזהו חכם הרואה את הנולד, פירוש שרואה כל דבר איך נולד ונתהווה מאין ליש בדבר ה' ורוח פיו יתברך"¹¹:

מבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה¹² בפירוש הכתוב "לעולם הוי' דברך ניצב בשמים", שדבר הוי' נצב ועומד לעולם בכל נברא להחיותו ולקיימו.

אמנם, עניין זה אינו באופן הנראה לעיני בשר, והיינו, שישנם עניינים חיצוניים שהם כמו קליפה שמכסה על אמיתית המציאות – ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"¹⁴.

ובזה היא מעלתו של החכם – שרואה בעיני השכל את המציאות האמיתית של כל דבר, איך שנוולד ונתהווה מאין ליש בדבר ה', וכיוון שכן, הרי מובן וגם פשוט שלא יעשה דבר שהוא היפך דבר ה'.

וזהו פירוש התואר "תלמיד-חכם – תלמיד שמקבל מה"חכם" הרואה את הנולד", שלכן מתנהג גם הוא כפי הוראת "רבו", על-דרך "באתרא רב הלכתא כרב"¹⁵, ובמילא אינו נכשל בעניין של חטא כו'.

ג. ובפרטיות יותר – כולל גם בנוגע ללימוד התורה:

10) יומא לר. ב. וש"ג.
11) תניא פמ"ג.
12) בתחלתו.
13) תהילים קיט, פט.
14) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.
15) ראה שבת י"ב.

16) ירמיה ד, כב.
17) שבת פח, סע"א ואילך (ובפרש"י).
18) משלי יא, ג.
19) נדרים לת, סע"א. וראה ת"מ ח"א ס"ע 282. וש"ג.
20) אבות רפ"א.

מענה הרבי (מיום כ"ה באייר תנש"א):

כפשוט [– שאלה זאת] אחראית ביותר –

וצריך להיות דיון בזה על-ידי ועד רבני אג"ש שיי המרכזי וכיוצא-בזה,

ובתוספות מראי-מקומות, כנהוג בשאלות-ותשובות דלרבים.

אזכיר על הציון.

הערות השואל: להווי ידוע, שלפי ידיעתי, כל מענה שקיבל כל אחד מהעוסקים בזה במשך השנים (מאוסטרליה, קנדה וארצות-הברית) היה מלא תנאים, כמו הסכמת רבנים, מראי מקומות, ועוד. וד"ל.

חובת הזהירות בכל דבר-דפוס

לאחד מאנ"ש במלכורון, שהכין להפצה בין יהודים שם שני עמודים ובהם רשימת "שבע מצוות בני-נח" (מצולמת מהספר "TORAH ANTHOLOGY" כרך א', עמ' 251-252), העיר הרבי על כך (בשולי מכתבו מימי חנוכה תשמ"ב; 'מקדש מלך' ח"ד עמ' שכא):

... המסקנא תיכף ומיד בקריאת:

* שהעובר על כל שאר העבירות שבין אדם לחבירו – הרי הוא מחסידי אומות העולם;

* וכן גוי שנשא אשת חבירו, באם עזבה את בעלה לשעה וכו'.

* וכן ההדגשה בחילוק שבין בני-ישראל לבני-נח, ובפרט בעונש מיתה

מובן הרושם באם יפול לידי בר-נח. וקל להבין.

וכדאי שיבער כל הטופסים.

מנוסח התשובה עולה כי הנ"ל כתב את העלון בסגנון 'פנימי' (לפעילים בלבד) ולא נקט את הזהירות הראויה, שמא ייפול העלון לידיים נוכריות.

עניית אמן על ברכת תינוק

איתא בשיחת שבת-קודש פרשת חיי-שרה תנש"א ס"ח (ספר-השיחות תנש"א ח"א עמ' 134): "העניין ד'מאה ברכות בכל יום' הוא דבר השייך ובנקל לכל אחד ואחד מישראל... וגם טף... וגם הקטנים יותר שלא הגיעו לגיל חינוך [ובהערה 66: "ובכללות – בר שית"], עד לתינוקות שמתחילים לדבר – מחזכים אותם באמירת ברכות (ועניית אמן) עד שאמירת הברכות נעשית אצלו דבר הרגיל ובדרך ממילא (על-דרך "מנפשיה כרע")..."

ובהערה 66 שם: "ובכללות – בר שית" (ראה כתובות נ.א. ועוד), אף שבפרטיות יותר, "שיעור החינוך במצוות עשה הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי ענייניו" (שו"ע אדה"ז אר"ח ס' שמג ס"ג). ואולי הכוונה בזה היא כפי המובא משו"ת שלמת-חיים סי' נ, "דתינוק

אופן הפצת ז' מצוות בני-נח

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

כתב הרמב"ם (פ"ח מהלכות מלכים ה"י): "ציווה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח..."

הרבי הן בענייני זה באריות, ומוכיח כי ציווי זה אינו רק למלך או לבית-דין או רק כשיר ישראל תקיפה, אלא לכל יהודי ולכל הזמנים. ומבאר מדוע כמעט ולא עסקו בזה בדורות הקודמים. ומסקנתו למעשה בימינו:

"ומכל זה פשוט וברור, שכל מי שיש בידו להשפיע באיזה אופן שיהיה על שום בן-נח שישמור השבע מצוות, הרי מוטל עליו החיוב שנצטוונו על-ידי משה רבינו עליו השלום מפי הגבורה. ובוודאי שמי שיש לו בין-כך קשרים עם בני-נח בענייני מסחר וכיוצא-בזה, שעליו לנצל את הקשר בכדי להשפיע עליו להסביר לו בדברים היוצאים מן הלב שהקב"ה ציווה אותו בשבע המצוות, שתכליתן למלא העולם בצדק וביושר (ויש לומר דזה גופא שיהודי צריך לקבל פרנסתו מגוי הרי הוא בהשגחה פרטית, והכוונה בזה היא בכדי שהיהודי ישפיע עליו לקבל מלכות שמים). ונוסף על הנ"ל, על-ידי זה תהיה תועלת גם לבני ישראל, כי כשהאינדי-יהודי מאמין ומכיר שיש בעל-הבית לבידה זו, לא יעלה על דעתו לגרום שום נזק או הפסד ממון לשום יהודי, ואדרבה ידרוש אך שלומו וטובתו כל הימים". (משיחות חודש ניסן תשמ"ג – נדפסו בליקוטי-שיחות כרך כו עמ' 132 ואילך, וההוראה למעשה בעמ' 140-141, ובלה"ק בס' 'חידושים וביאורים בש"ס' ח"ב סו"ס ח, 'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סי' כ).

סוגיה "אחראית ביותר"

בשנת תנש"א הופנו אל הרבי כמה שאלות על-ידי בית-הב"ד בחו"ל, שבין כתליו נמסר שיעור לבני נח על שבע המצוות שנתחייבו בהן. להלן שאלות השלוחים ולאחריהן תשובת הרבי:

שאלה: בהמשך לקריאת כ"ק אר"ש אודות שבע מצוות בני-נח, כבר יותר משנה שקיים אצלנו בבית הב"ד שיעור קבוע עם חבורה של בני-נח בנושא זה, בעיון לפי-ערך ולמעשה. למדנו בעיקר מהספר "THE PATH OF THE RIGHTEOUS GENTILE" של הר"ר יעקב רוגלסקי והר"ר חיים קלארפין, וגם בכמה מקומות ברמב"ם – הלכות מלכים, הלכות יסודי התורה פ"א וכיו"ב. התלמידים הנ"ל לומדים ברצינות, וברצונם לסדר חייהם היום-יומיים על יסוד ז' מצוות אלו. כדאי לציין ששיעורים כאלו קיימים גם בעיירות אחרות. וגם בעת כינוס השלוחים האחרון התקיים דיון בעניין זה, וראינו שיש לכולנו אותן השאלות ואותן הדרישות המגיעות מה'בני-נח'. והן בעיקר אודות:

(א) איזה עניינים בפרטיות יש לבן-נח ללמוד?

(ב) ספר של "הלכה למעשה".

(ג) סדר תפילה בשבילם.

(ד) חגים.

והשאלה אצלנו מה לעשות בזה. ועוד ועיקר – בתור מוסדות הב"ד-ליובאוויטש ושלוחי כ"ק אדמו"ר שליט"א עד כמה עלינו לטפל בכל זה, ומה מוטל עלינו?

אברהם אבינו ל"תלמידיו של בלעם הרשע"²¹:
 ובקהרם מה שכתוב בספרי על הפסוק²² "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", "אבל באומות קם ואיזה זה בלעם", הינו שבלעם הוא הלעומת-זה דמשה, וכיוון שעניינו של משה שמצד גודל ההעמקה בהשכל לא ירגיש כלל שהוא רעב, ועד כדי כך, שייחכן שלמשך זמן יהיה מופשט לגמרי מהעולם, למרות היותו נשמה בגוף.
 וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵ אודות

אחד מגדולי הרופאים עבר פעם בסמוך לחצרו של אדמו"ר

האמצעי בשעה שאמר מאמר חסידות והתפעל ביותר

לראות מאות אנשים עומדים ומקשיבים ללא תנועה...

הוא חכמה דקדושה, הרי מוכן שגם אצל בלעם ישנו עניין החכמה, ובמילא יש לו גם "תלמידים".

והיכן ניכר החילוק בין "תלמידיו של אברהם אבינו" ל"תלמידיו של בלעם הרשע" – לא בעניין השכל, הבנה והשגה, כי אם בהעניינים שנמנו במשנה: "עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה", שעל-ידי זה נעשה גם עניין ההבנה וההשגה באופן המתאים לחכמתו של הקב"ה, ואז נקרא בשם "תלמיד חכם".

אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שבהיותם בווינה, בחדרים סמוכים זה לזה ודלת פתוחה ביניהם, הנה לאחרי שובם מהטיול שבמהלכו דיבר אדמו"ר נ"ע בענייני חסידות, התיישב אדמו"ר נ"ע על הספה, ראשו נשען על ידו, שקוע במחשבותיו, בלי נוע. כעבור משך זמן שישב אדמו"ר נ"ע בתנועה כזו, יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר ונכנס לחדרו, בסומכו על כך שכיוון שהדלת פתוחה, הרי כשיצטרך אדמו"ר נ"ע דבר-מה, יקראנו. לאחרי שעברו כמה וכמה שעות, עד שהגיע אור הבוקר, נכנס כ"ק מו"ח אדמו"ר לחדרו של אדמו"ר נ"ע, וראה שיושב באותה תנועה... ואז התנער אדמו"ר נ"ע ("זיך א טרייסל געטאן"), ועמד ממקומו, והתחיל לשאול שאלות שמהן היה ניכר שאינו יודע באיזה יום בשבוע עומדים...

זאת ועוד:

גם כאשר התבוננות וההעמקה בהשכל היא כדי לבוא אל מסקנת העניין, הנה כל זמן שעוסק בשקלא וטריא באופן של פלפול וחרפות, יתעוררו אצלו סברות חדשות, כך, שבנוגע לכל סברה שתפול במוחו, תתעורר מיד סברה הפכית, ולא יוכל לבוא למסקנת

(21) שם פ"ה מ"ט.

(22) ברכה לר.

(23) נוסח ברכת ק"ש.

(24) ראה זוהר ח"ב קנ"ג, ח"ג קס"א, רע"ב.

רכ"ב, רל"ב, א.

(25) ראה "רשימות" חוברת ח' ס"ע 19 ואילך. וש"נ.

הדברים בנוגע לפועל (שלכן יש מעלה בלימוד תלמוד ירושלמי לגבי לימוד תלמוד בבלי שיש בו ריבוי שקלא וטריא כו'²⁶). ועל-דרך שמצינו אודות ר' מאיר, "שלא קבעו הלכה כמותו" מפני "שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו"²⁷.

ולהעיר גם מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁸ אודות אדמו"ר האמצעי – שאצלו היתה אמירת תורת החסידות באופן של התפשטות והרחבה – שבאמצע המאמר היה אומר לפעמים "שא שא", אף שבעת אמירת המאמר היה שורר שקט מוחלט.

– פעם ביקר בליובאוויטש אחד מגדולי הרופאים, ובעוברו סמוך לחצרו של אדמו"ר האמצעי בשעה שאמר מאמר חסידות, התפעל ביותר בראותו מאות אנשים עומדים ומקשיבים ללא תנועה... –

והסביר כ"ק אדמו"ר נ"ע, שהסיבה לאמירת "שא שא" באמצע המאמר היתה כדי להשקיט את נביעת המוחין.

וכפי שמצינו בעמק-המלך²⁹ שהאריז"ל לא היה יכול לצמצם את עצמו בכתיבה מפני ריבוי הנביעה מכוח המשכיל, ואף בדיבור היה קשה לו להביא את האור בגילוי כו'.

ומכל זה מובן שכדי שיומשך מהשכל עד למעשה בפועל, צריך לצמצם את השכל, היינו, את כל עומק וחריפות הפלפול והשקלא וטריא, עד שתישאר רק מסקנת השכל בנוגע למעשה בפועל.

ועניין זה מתבטא גם בציור אברי הגוף – בה"תלת שליטין" שבו שהם המוח (מוחין), הלב (מידות) והכבד (מעשה בפועל)³⁰ – שבין המוח ללב וכבר ישנו מקום צר הנקרא מיצר

הגרון. וזהו עניין "גרונם של תלמידי-חכמים" – מיצר הגרון שעניינו לצמצם את השכל שבמוח שיוכל להיות נמשך בהרגש הלב עד שיבוא למעשה בפועל.

ד. אמנם, כאשר נעשה צמצום השכל על-ידי מיצר הגרון, הרי אף שהכוונה בזה היא רצויה, שעל-ידי זה יבוא השכל לידי מעשה בפועל, מכל-מקום, כיוון שסוף-כל-סוף מתעלם השכל ונשאר רק החלק הנוגע לפועל, יש צורך בזהירות ושמירה מיוחדת שלא תהיה ירידה במעמדו ומצבו, עד כדי כך, שיבוא לידי מסקנה מעוותת שהיא היפך השכל שבראש.

ובלשון הקבלה והחסידות³¹ – שמצד מיצר הגרון יכולה להיות יניקה לחיצונים, וזהו שבגרונן ישנם קנה ושט וורידין, שהם ג' שרי פרעה (אותיות הערף), שעל-ידי זה נעשה כללות העניין דגדלות מצרים שהוא היפך הקדושה.

והעצה לזה היא – ש"ימלא גרונם של תלמידי-חכמים יין":

בנוגע ליין – מצינו בגמרא³² ש"אגברו חמרא אדרדקי... כיוון דאיבסוס פתחו ואמרו כו'", והיינו, שהיין פועל הוספה בעניין ההבנה וההשגה אפילו אצל "דרדקי", שהוא-עניין צמצום דשכל.

והעניין בזה³³ – שתכונת היין היא גילוי ההעלם, שהרי היין היה תחילה טמון בענבים, ועל-ידי סחיטת הענבים בא היין מן ההעלם אל הגילוי. וזהו הטעם לכך ש"נכנס יין יצא סוד"³⁴, דכיוון שהיין עצמו עניינו גילוי ההעלם, לכן גם פעולת היין על האדם היא גילוי ההעלם,

עמוד טו. ה"ש"ת עמוד 108.

(30) ראה זח"ב שם.

(31) ראה ל"ת להאריז"ל פ' וישב. תו"א וארא נח.ב. יתרו ע"ד. ויחי (בהוספות) קב.ג. ובכ"מ.

(32) סנהדרין לח,א.

(33) ראה לקו"ת שה"ש ב, סע"א ואילך. ובכ"מ.

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים"

רבי יוסי אומר: יהי ממונך חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה – שאינה ירושה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים

(פרק ב, משנה יב)

פירש רבנו עובדיה מברטנורא: התקן עצמך ללמוד תורה – שלא תאמר, הואיל ואבי חכם ואבי-אבי חכם, תורה חוזרת לאכסניה שלה, ואיני צריך לבקש אחריה. וכל מעשיך יהיו לשם שמים – אף בשעה שאתה עוסק באכילה ושתייה ובדרך-ארץ, לא תכוון להנות גופך, אלא שתהיה בריא לעשות רצון קונך.

פירש כ"ק אדמו"ר:

וכל מעשיך יהיו לשם שמים – ישנם ענייני העולם שמשורת-הדין אין אדם חייב לברך עליהם (ואסור לברך עליהם, משום ברכה לבטלה). והתנא מלמדנו, שמצד מידת חסידות חייב אדם להזכיר "שם שמים" בכל מעשיך, גם אלו שאינם חייבים בברכה, על-ידי זה שאומר "ברוך ה'", "תודה לא-ל", וכיוצא בזה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשי"מ – בלתי מוגה; ביאורים לפרקי-אבות כרך א עמ' 119)

וכל מעשיך יהיו לשם שמים – המפרשים כתבו שזו העבודה ד"בכל דרכיך דעהו". אמנם בפרטיות יותר הם שני אופני עבודה.

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" הוא, שאכילת האדם (על-דרך משל) היא לשם שמים, והוא גם עובד את ה' בכוח האכילה, אך האכילה עצמה היא דבר חול, לא מצווה. ואילו "בכל דרכיך דעהו" הוא – שידעתו את ה' היא באכילה עצמה, והיא נעשית בדוגמת אכילת שבת, סעודת מצווה, אכילת קודשים וכיוצא בזה, שהם עצמם מצווה.

[...] ושני אופני עבודה אלו תלויים במידת הכרת האדם באחדותו של הקב"ה. בשעה שאדם בא לידי הכרה שכל מציאות העולם היא אמנם הארה בלבד מהכוח האלוקי, אבל בכל זאת היא בבחינת "טפל" על-כל-פנים – אז כל מעשיו הם "לשם שמים" בלבד (בדוגמת דבר טפל שכל מציאותו היא בשביל העיקר, אבל הוא טפל על-כל-פנים). ואילו כשמכיר ומרגיש שאין עוד מלבדו", שהעולם הוא אין ואפס לגבי הקב"ה ואינו נקרא אפילו בשם "עוד" שהוא לשון טפל, הנה גם דברי הרשות נעשים בקדושה.

(ליקוטי-שיחות כרך ג' עמ' 931,907; ביאורים לפרקי-אבות כרך א עמ' 120)

וכל מעשיך יהיו לשם שמים – יש לפרש הדיוק ב"ל מעשיך", שהכוונה לא רק כל המעשים שלך, אלא גם, שכל מעשה עצמו יהיה כל-כולו לשם שמים. שכן, אם יש חלק קטן במעשה שאינו לשם-שמים – הרי זו "עבודה שורה לו", היות שהוא ההפך של "אני נבראתי לשמש את קוני".

(ספר-השיחות תשנ"ב כרך א עמ' 220; ביאורים לפרקי-אבות כרך א עמ' 120)

(26) ראה שערי-אורה שער-החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו עמוד צ ואילך. ועוד.

(27) עירובין יג,ב.

(28) סה"ש תרצ"ו עמוד 163. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ד אדר שני). וראה גם תו"מ ח"ב עמוד 178.

(29) הקדמה ג ספ"ב. הובא בסה"מ תרנ"א ריש

פרשת בהעלותך

בהעלותך את הנרות (ח,ב)

שתהא שלהבת עולה מאליה (רש"י)

אף שהציווי על הדלקת הנרות נאמר לאהרן הכהן, הרי 'הדלקה כשרה בזר'. כלומר, כל אחד ואחד חייב לעסוק בעבודה קדושה זו של 'הדלקת' נשמות ישראל וקירובן לאביהם שבשמים. ו'הדלקה' זו צריכה להיות "עד שתהא שלהבת עולה מאליה", היינו עד שה'נר' 'ידלק' בכוחות עצמו, מבלי להזדקק עוד להשפעתו של ה'מדליק'.

(ליקוטי שיחות כרך ב עמ' 317)

ויהי בנסוע הארון (י,לה)

פרשה זו עשה לה הקב"ה סימנין (שבת קטז)

האות נו"ן רומזת לתורה, שכן, (א) התורה ניתנה לישראל ביום החמישים לצאתם ממצרים, (ב) בתורה יש חמישים שערי בינה. כמו-כן, שתי הנוני"ן שבראש ובסוף פרשה זו רומזות לשני חלקי התורה, תורת הנגלה ותורת הנסתר.

(אור-התורה במדבר עמ' שעא)

קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (י,לה)

שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם (רש"י)

דוק בלישנא: בחומש נאמר "קומה הוי", בכתובים כתיב (תהילים סח), "יקום אלוקים יפוצו אויביך", ואילו ברש"י, תורה שבעל-פה, הביטוי הוא, "מי שאמר והיה העולם". הסבר הדברים:

בחומש, שהוא עיקר התורה שבכתב, מאיר השורש של כל דבר, ולכן נאמר בו שם הוי', שממנו נמשך להיות "יפוצו אויביך". בכתובים, שבהם נמשכים ענייני התורה לדרגה נמוכה יותר, נאמר שם אלוקים, שהוא שורש ומקור העולם העולם (אלקים – בגימטרייה הטבע). ואילו בתורה שבעל-פה, שיורדת ומתלבשת בהשגת המקבל, נאמר "מי שאמר והיה העולם", עולם – מלשון העולם.

(ליקוטי שיחות כרך כג עמ' 80)

בלתי אל המן עינינו (יא,א)

"עינינו" – רומז לחכמי הדור, שנקראו "עיני העדה".

"אל המן עינינו" – (כלומר, טענתם הייתה ש)המן, שהוא אוכל רוחני, אינו מתאים אלא ליחיד סגולה בלבד, אך לא לכל העם כולו.

(מגיד דבריו ליעקב (הוספות) סימן סג)

"יצא סוד".

וזהו העצה ש"מלא גרונם של תלמידי-חכמים יין" – ש"גרונם של תלמידי-חכמים", אלא צריכים להביא את הביכורים אלינו³⁶, הנה עוד זאת, שהיו מעטרין את הביכורים³⁷, ו"העשירים מביאים ביכורים בקלתות של כסף לבוא עד למעשה בפועל, יהיה מלא יין,

בזמן הזה, ההשתמשות בהטוב והמובחר שבענייני העולם,

היא בנוגע לעניינים רוחניים בלבד, אבל בעניינים גשמיים

צריכה להיות ההגבלה ד"קדש עצמך במותר לך"

וענייני גילוי ההעלם, שעל-ידי זה הנה גם בהשכל המצומצם הנוגע אל הפועל יומשך ויאר מעומק השכל כפי שהוא במוח שבראש, ובמילא תהיה המשכת השכל אל המעשה בפועל באופן הרצוי.

וזהו גם הדיוק "מלא גרונם ... יין", היינו, שהגרון כולו צריך להיות מלא יין, מבלי שישאר חלק מסויים ללא יין – כי, כדי להבטיח שהמשכת השכל אל המעשה בפועל תהיה באופן הרצוי, יש צורך שעומק השכל יומשך ויאר לא רק בכללות השכל אלא גם בכל פרט ופרט שבו.

והוא גם הדיוק "מלא גרונם של תלמידי חכמים יין", שעל-ידי-זה תהיה המשכת השכל אל המעשה בפועל הרצוי – הרי זה "כאילו מקריב ביכורים": המעלה של ביכורים – שצריכים להיות "מן המובחר" דווקא³⁸, ועוד זאת, שצריכים להביא אותם באופן של כבוד והידור, שכן, נוסף לכך

והוא גם הדיוק "מלא גרונם של תלמידי חכמים יין", ו"כאילו מקריב ביכורים"

34) ראה בכורים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' ביכורים פ"ב ה"ג.

35) אף שגם בזה מצינו עניין של כבוד – כמ"ש (ויחי מט, ז ובפרש"י) "אפיצם בישראל", שבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ומעשרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד".

36) פרש"י נשא ה,ט.

37) ראה ביכורים פ"ג מ"ט.

38) שם מ"ח.

39) רמב"ם הל' ביכורים פ"ג ה"ח.

40) ראה פסחים לו,ב.

41) אחרי יח,ה.

42) הל' איסורי-מזבח בסופן.

43) ויקרא ג,טז.

— שכאשר נמצאים במעמד ומצב של "תלמידי חכמים", "איהוה חכם הרואה את הנולד", "שרואה כל דבר איך נולד ונתהווה מאין ליש כו", ומראיית השכל נמשך הדבר למידות שבלב עד למעשה בפועל, על-ידי הצמצום דמיצר הגרון, אבל באופן שמאיר בזה כל עומק השכל כמו שהוא במוח שבראש — אזי נעשית ההנהגה בפועל באופן של "ביכורים", היינו, ששולט על יצרו ליתן לכהן את הטוב והמובחר, "כל חלב לה", ואז יכול גם הוא להשתמש עם הטוב והמובחר והשמנונית שבענייני העולם.

ז. אמנם, כיוון שבזמן שאין בית-המקדש קיים לא נוהגת מצוות ביכורים (שהרי, "אינם נוהגים אלא בפני הבית"⁴⁴), לכן הרי זה רק "באי" מקריב ביכורים:

בנוגע לזמן החורבן והגלות — אמרו חז"ל "אין בידנו לא משלוות הרשעים וכו"⁴⁵, וכן אמרו "מיום שחרב בית המקדש... ניטל טעם הפירות"⁴⁶.

והעניין בזה⁴⁷ — שבזמן הגלות אי-אפשר להשתמש עם הטוב והמובחר שבענייני העולם כמו בזמן הבית, והיינו, שבזמן הבית היתה ההנהגה על-פי דברי הירושלמי⁴⁸ "דיין מה שאסרה לך התורה", ואילו בנוגע לדברים המותרים יש ליהודי להשתמש בכל הטוב והמובחר שבעולם, אבל בזמן הגלות צריכה להיות ההנהגה באופן ד"קדש עצמך במותר לך"⁴⁹, כיוון שיש צורך בזהירות ושמירה יתירה, שלכן ניתוספו אז גדרים וסיגים⁵⁰, כמו שכתוב⁵¹ "ושמרתם את משמרת", "עשו

משמרת למשמרת"⁵², שעל-ידי זה נעשית השמירה מפני עניינים האסורים.

והוא שאמרו "באי" מקריב ביכורים — שהרי בזמן הזה אי-אפשר לקיים מצוות ביכורים בגשמיות, כי אם בעבודה הרוחנית, ובהתאם לכך הנה גם ההשתמשות בהטוב והמובחר שבענייני העולם היא בנוגע לעניינים רוחניים, אבל בנוגע לעניינים גשמיים צריכה להיות ההגבלה ד"קדש עצמך במותר לך".

ועניין זה נעשה הכנה וכלי למעמד ומצב דלעתיד-לבו, שאז ישתמשו בהטוב והמובחר שבעולם ("ביכורים") גם בעניינים גשמיים, כמאמר רז"ל⁵³ "עתידה ארץ-ישראל שתוציא גלוסקאות כו" — לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, היינו, שהלחם הגשמי יהיה (לא "לחם עוני", אלא) לחם של הרחבה ותענוג, וללא צורך בעבודה ויגיעה בל"ט המלאכות, כי אם באופן של מנוחה ותענוג.

ובלשון הרמב"ם⁵⁴: "שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדנים מצויין בעפר".

אבל לאירך גיסא — לא בגלל הטובה הגשמית "נתאו... ימות המשיח", כיוון שלא זה הוא עיקר ותכלית התענוג, אלא — כפי שממשיך הרמב"ם — "לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת", "יהיו כל ישראל חכמים גדולים... וישיגו דעת בודאם", "שנאמר"⁵⁵ ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו", "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁵⁶.

(קטעים מהתוועדות יום ב' דחג'השבועות, ה'תשי"ז) — בלתי מוגה; 'תורת-מנחם — התוועדות' תשי"ז חלק שלישי (כ) עמ' 49-57)

אצל אותם יהודים שזכו לכך, שהרי הכניסו אותם תחת כנפיו והם שייכם לחסידות — שאצלם הפוסק האחרון הוא כ"ק אדמו"ר היצמח צדק, שפסק להלכה שהסרת הזקן היא בכלל הלאו ד"לא ילבש גבר", ולדעת הרמב"ם הרי זה בכלל אביזרייהו דעבודה-זרה, מגי העבירות שחייבים למסור נפשו עליהן!

עוד אמר הרבי בסיום דבריו, כי אף שהדברים נאמרו ליחיד, הם שייכים לרבים, וכל אחד יכול להוציא מהם דברים השייכים אליו...

לפעול חלישות ב'קליפה'

במהלך התוועדות אחרת של הרבי, בשנת תשי"ג, הקדיש הרבי דברים למקרה מסויים (מתוכנם עולה שהכוונה לבחור שגויים לצבא ארצות-הברית ודרשו ממנו להסיר את זקנו). אומר הרבי (תורת מנחם כרך ז עמ' 171), בין השאר:

למרות גודל הירידה, ההסתר וההעלם שבזמן הגלות... ועד-כדי-כך שכאשר יהודי נמצא ביניהם מצויים עליו להסיר את ה"צלם אלוקים" — בכוחם של בני-ישראל שלא להתפעל מההעלם והסתר ולעמוד על עומדם בתכלית השלימות, וכמו אברהם אבינו שלא זו בלבד שלמצרים לא היתה שום שליטה עליו, אלא אדרבה, פעל חלישות בקליפת מצרים — כך גם בנידון-דין, כאשר אומות-העולם רואים שיהודי עומד בתוקף ואינו נכנע לדרישתם להסיר את ה"צלם אלוקים", הריזה פועל חלישות בהקליפה שלהם.

(144) הקדיש הרבי לאחד שרצה לשנות ממנהגו (לגריעותא) בעניין גידול זקן. תוכן השיחה — שלילת רצון לשנות מנהג לגריעותא (בעניין גידול זקן):

למנהגי ישראל יש תוקף של הוראת בית-דין, כיוון שוויתור עליהם הוא התחלת הנפילה (והחושב שיוכל לעצור את הנפילה — טועה).

נוסף לזה — על-פי חסידות, גם המנהג מצד עצמו חמור כעניינים חמורים שבתורה, וכן הוא על-פי נגלה במקום חילול השם. הרבי מתעמת עם טענות היצר (אף ש"באמת צריך להתגבר עליו בלי טענות כו"): (א) הוא לא זה שבחר להיות בתפקיד 'משפיע' ולכן מדוע עליו לסבול מכך — התשובה היא: אחרי שבפועל ישנם המביטים עליך ולומדים מהנהגתך (למרות שזה לא ברצונך), אתה נושא בתוצאות של חילול ה' שייגרמו כתוצאה מהנהגתך. (ב) יתנהג כך רק לזמן קצר — הרי נאמר "אין מספיקין בידו כו" (ג) סבור הוא שכוונתו לשם-שמים — הרי הוא דומה לחייל היוצא למלחמה ללא כלי-נשק בטענה שכך בטוח יותר.

הרבי ממשיך ומבהיר כי העניין דגידול הזקן — אינו מנהג סתם, אלא הוא עניין של צלם-אלוקים וצינור להמשכת י"ג מידות הרחמים. מי שזקוק ל"ג מידות הרחמים, הנה גם אם סבור הוא כדעת המתירים, הרי בלי י"ג תיקוני דיקנא חסר לו בהמשכת י"ג מידות הרחמים.

את דבריו בנושא סיים הרבי באומרו:

(50) ראה תו"מ ח"ד ס"ע 31. וש"נ.

(51) ס"פ אחרי.

(52) מ"ק ה, סע"א. וש"נ.

(53) שבת ל, סע"ב. וש"נ.

(54) הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופן.

(55) ירמיה לא, לג.

(56) ישעיה יא, ט.

(44) שקלים פ"ח מ"ח.

(45) אבות פ"ד מט"ו.

(46) סוטה מח, א (כמשנה).

(47) ראה גם "רשימות" חוברת לח עמוד 28 ואילך.

(48) נדרים פ"ט ה"א.

(49) יבמות כ, א. ספרי ופרש"י ראה יד, כא.

"הוא העניין דצלם אלוקים"

בסגנון זה כתב הרבי לשואלים רבים. הנה מכתב בנושא ("גידול הזקן ואיך משפיע זה על פרנסה לכשיבוא הזמן להסתדר בפרנסה כפשוטה") מכ"ב באדר א' תשכ"ב (אגרות-קודש כרך כב עמ' קסו):

כיון שלדברי הכל זקן מגודל הוא העניין דצלם אלוקים, ולדברי הכל משובח ביותר וביותר מהנהגה בהיפך, ... הרי ודאי שהמוסיף בקדושה ואשר צלם אלוקים ניכר על פניו, מוסיף כל זה בברכת השם-יתברך, שהוא הזן את העולם כולו בטובו, בחן ובחסד וברחמים, ואשר דווקא בו תלויה פרנסתו של אדם ומובן שמילוי משאלות לבבו לגדל הזקן – מוסיף בענין פרנסתו בפרט.

כשמראים "מופתים גלויים"

הנה קטע מדברי הרבי, בשבת-קודש פרשת בראשית תש"ו ('תורת מנחם' כרך יג עמ' 101-102):

עובדא הווה באברך שדיברתי עמו אודות עניין הזקן, שלאחרי הנישואין יגדל את זקנו... ולא היה מוכן להבטיח שיעשה כן. והנה, לאחרונה אירעו כמה עניינים שבגללם נעשה אצלו קושי בעניין הפרנסה, ומכל-מקום היה סבור שזהו עניין טבעי. ואז אירע עוד מאורע – שהיה עסק מסויים שבו הצליחו כולם, חוץ ממנו! [הרבי סיים: ובכן, כאשר מראים מופתים גלויים – צריך הדבר להביא לידי התעוררות בנוגע לפועל].

כמה פעמים אירע, שבמהלך חלוקת השטרות לצדקה (בעיקר בשנת תנש"א) עברו לפני הרבי יהודים שהחלו לגדל זקן. הרבי נתן להם שלוש-עשר שטרות של דולר באומרו: "זה עבור י"ג תיקוני דיקנא".

"עסקה" משתלמת...

התוועדות שבת-קודש פרשת שמיני תשי"ב היתה מיוחדת במינה. במהלכה תבע הרבי, בין השאר ('תורת מנחם' כרך ה עמ' 178), לצאת מההגבלות – "ארוסגיין פון זיך" – כל אחד לפי עניינו.

לאחד הבעלי-בתיים, שלא גידל אז את זקנו, אמר הרבי, שאכן הצליח לפעול על בני ביתו שילכו בדרכי החסידות, אבל על עצמו עדיין לא הצליח לפעול... הרבי הוסיף ודיבר אליו על-דבר גודל המעלה של גידול הזקן (לא רק בימי הספירה) – שקשור עם י"ג תיקוני דיקנא, י"ג מידות הרחמים המרומזים בפסוק "והוא רחום יכפר גור". ולכן, על-ידי גידול הזקן נמשכים כל העניינים במידת הרחמים, ועד להמשכת הרחמים מבחינת "הוא" ('הוא רחום'), לשון נסתר, שמורה על 'העלם עצמי'. וסיים הרבי: "הלא 'אי-שמסחר' הנך, ובכן, שמע לעצתי והבטח לי ('זאג מיר צו') שתגדל זקנך, ואז תראה הצלחה בכל העניינים, ותוכל גם להוסיף בהעזר והסיוע למוסדות חינוך וכו'".

"תשואות-חן על הבשורות-טובות"

להלן איגרת שכתב הרבי (ד' באלול תשכ"ט) ליהודי שבישר לו כי התחיל לגדל זקנו בשלימות.

שלום וברכה!

מכתבו בלי תאריך הגיעני ותשואות-חן על הבשורות-טובות.

ויהי-רצון שיקויים בו ובבני ביתו שיחיו דברי אדמו"ר ה"צמח צדק" (פוסק בגולה דתורה ופוסק בפנימיות התורה) על הכתוב "והוא רחום" (נדפס במילואים על רשימותיו על ספר תהילים), אשר על-ידי י"ג תיקוני הזקן ממשכים י"ג תיקוני דיקנא דעתיקא, הם רחמים גדולים, וכסיום דבריו במקום אחר (בספר-המצוות, דף קי"ד סע"ב) בנוגע למידת הרחמים בכלל ורחמים רבים במיוחד, שאז הברכה נחלה בלי מצרים, מבריח מן הקצה כו'.

בברכה לבשורות-טובות בהניל ובברכת כתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כמו חייל בלי נשק

שיחה שלימה בהתוועדות שבת פרשת שמיני תשי"ג ('תורת מנחם' כרך ה עמ' 138-

יש עניינים שכלפיהם צריכים להשתמש בחוש הריח

מה נוגע לנו עתה שמיחה "מורה ודאין"?

בין העניינים שנאמרו... אודות משיח – "והריחו ביראת ה'", "דמורה ודאין". [...]. ועל-פי הידוע שכל סיפורי התורה אינם סיפורים סתם, אלא הוראות – צריך להבין: מה נוגע לנו לדעת אופן הנהגתו של משיח ד"מורה ודאין"?

בפשטות אפשר לומר, שנוגע לנו לדעת זאת, בכדי לבחון את מלך המשיח אם ביכולתו לשפוט על-פי הריח, וכמסופר בגמרא בנוגע לבר כוכבא, שבחנו אותו בכך, וכאשר ראו שאין בו המעלה ד"מורה ודאין", קטלוהו. אמנם, ברור הדבר שכאשר יבוא המשיח אזי יכירו מיד את מעלתו, ולא יצטרכו לבחון אותו בהנ"ל.

[...] אודות משיח – פוסק הרמב"ם: "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות... ויכוף כל ישראל לילך בה וכו'". ומסיים הרמב"ם: "הרי זה בחזקת משיח. ואם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל – הרי זה משיח בודאי". וכיוון שכן, הרי מובן שלא יצטרכו לבחון את המשיח בהענין ד"מורה ודאין".

ועל-כרחך צריך לומר, שסיפור התורה אודות משיח ד"מורה ודאין", מהווה הוראה בעבודתנו עתה – דכיוון שכל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, צריך להיות גם עכשיו מעין העניינים דלעתיד.

והביאור בזה:

החילוק בין ריח לאכילה הוא – שאכילה היא דבר שהגוף נהנה ממנו, מה-שאינ-כן ריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו, ואילו לעניינים גופניים אין לו שייכות, שהרי אין כאן דבר שאפשר למששו בידים. וזהו גם-כן החילוק ביניהם – שעל-ידי אכילה נחסר בגוף הדבר, מה-שאינ-כן על-ידי ריח לא נחסר מאומה בגוף הדבר. ואף שהריח הוא דבר שאין בו ממש, מכל-מקום, הנשמה נהנית ממנו.

ועניינו בעבורה: ישנם כמה וכמה עניינים שאי-אפשר למשש אותם – קשה למצוא בפירוש ב"שולחן-ערוך" אם הם מותרים אם לאו. ישנם עניינים שאפשר למשש אותם – להורות על סעיף מסויים בשולחן-ערוך שבו מפורש שזהו היפך התורה. אבל ישנם עניינים שאי-אפשר למשש אותם, אבל אף-על-פי-כן יכולים להבחין אם נודף מהם ריח של יראת-שמים ("צי עס שמעקט מיט יראת-שמים") או ההיפך ח"ו.

וזהו עניין "מורה ודאין" – שבזמן דעקבתא דמשיחא ישנם כמה וכמה עניינים שכלפיהם צריכים להשתמש בחוש הריח, להרגיש בחוש הריח אם הם מוסיפים בתורה ומצוות ויראת-שמים אם לאו, ולפסוק דין בפועל על סמך זה – שכאשר מרגישים בחוש הריח שענין מסויים הוא סתירה ליראת-שמים, צריכים ללחום בהחלט כנגדו.

(מהתוועדות אחרון-של-פסח תשח"י – בלתי מוגה, יצא-לאור על-ידי ועד הנחות בלה"ק)

צריך "להתעסק" באהבת-ישראל

לעשות ליהודי שני טובה - בגשמיות וברוחניות

כל יהודי צריך לפעול באהבת-ישראל, להשפיע על יהודי אחר. זוהי תועלת גם עבור עצמו, כמאמר רז"ל על פסוק "רש ואיש תככים נפגשו, מאיר עיני שניהם ה' גו' עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'", וכמו ברש ועשיר בגשמיות, כך ברש ועשיר ברוחניות, שעל-ידי השפעת העשיר לרש נותן הקב"ה גם להעשיר.

איתא במשנה: "איזהו חכם הלומד מכל אדם", כלומר שכל אדם יש לו עניין שאפשר ללמוד ממנו, וממילא הרי כל אדם הוא עשיר בהעניין שלו. ולכן תובעים ממנו שיתן עניין זה לזולתו, שאצלו חסר עניין זה, ועל-ידי זה יקבל גם הוא מלמעלה את החסר לו.

עניין זה נאמר בפירוש בגמרא, שכאשר חסרה ההשפעה על הזולת, אזי חסר העניין ד"מאיר עיני שניהם הוי", העזר שמלמעלה, ויתירה מזו – כפי שמסיים שם – שהעשיר נעשה עני. ואם כן מובן, שתורה ללא אהבת ישראל "סופה בטילה".

והבעל-שם-טוב הוסיף וביאר, שבכדי שיהיה לתורה קיום – לא די באהבת-ישראל סתם, אלא צריכה להיות בזה מלאכה, וכלשון הבעש"ט: התעסקות באהבת-ישראל.

הפירוש ד"התעסקות" – מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא בדוגמת עסק: בעל עסק אינו מי שיושב בביתו עם הסחורה, וממתין עד שייודע למישהו שיש אצלו סחורה, יידע את מעלתה, ויבוא אליו לקנות – לא זהו הסדר של סוחר. סוחר פותח חנות במקום שעוברים אנשים רבים, ותולה שלט, כדי שכל העוברים יידעו שיש אצלו סחורה. ועדיין אינו מסתפק בכך: הוא מתהלך ומפרסם ומספר מעלת סחורתו, ומשכנע בני-אדם לקנות אצלו; הוא עושה כל מיני השתדלות כדי שיקנו את סחורתו.

הרבי דיבר אז בעניין עסק התורה והמצוות. וכן הוא בהנוגע להתעסקות באהבת-ישראל: יש להשתדל בכל מיני השתדלות לעשות ליהודי טובה, להשפיע לו מה שיש בידו, להסביר לו את יוקר התורה והמצוות – כמובן, כולל תורת החסידות – ולעשות כל מיני השתדלות שיהודי ישמע דבר חסידות. ולא להסתפק בכך, אלא צריך גם לעשות את הזולת ל"טופח על מנת להטפוח", כי רק אז, כאשר המקבלים שלו יהיו גם הם משפיעים, ייודע שהשפעתו נקלטה בהם.

וכדיוק הלשון "יפוצו מעיינותיך חוצה": מעיין נמשך גם מחוץ למקומו. וכמו שכתב הרמב"ם שברביה אין לה דין מעיין, אם היא נעצרת ואינה נמשכת הלאה.

אחד מענייני ההשתדלות לקרב יהודי הוא – לעשות לו טובה גם בגשמיות. נוסף על כך שעניין זה גופא נכלל באהבת-ישראל, הרי זה מועיל גם לקרב את הזולת לרוחניות. אין להמתין ולתלות גשמיות ברוחניות דווקא, בתנאי כו', אלא יש לפעול גם בגשמיות, ללא תנאים כלל.

(מהתועדות יום ב' דחג השבועות ה'תשח"י – בלתי מוגה)

"צלם אלוקים"

יהודים רבים בארה"ב וברחבי העולם החלו לגדל זקן בעקבות זירוז ועידוד שקיבלו לכך מהרבי ׀ "מובן אשר כל הזקוק לתוספת ברכה מה' אם בענייני בריאות או בענייני ממונות ועל-אחת-כמה ברוחניות, עליו לאחוז בהתקדמות זו ביותר וביותר" ׀ גידול זקן – רשימה ראשונה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

בתקופה שקדמה להגעתו של הרבי הקודם לארה"ב, ואף בעשר-עשרים השנים הבאות, היה גידול זקן כרוך ב'ניסיון' גדול מאוד. יהודי ארה"ב, ברובם פליטים מאירופה, התאמצו להשתלב בנוף המקומי בלא להתבלט יתר על המידה. מעטים מאוד גידלו אז זקן. צריך היה 'לשבור' את המחסום הפסיכולוגי העצום שמנע יהודים מלגדל זקן. זאת עשו, הרבי הקודם – עד תש"י, והרבי נשיא דורנו – בשנים הראשונות לנשיאותו.

"כל הזקוק לתוספת ברכה"

רבות מהתייחסויותיו של הרבי לגידול הזקן (שיבואו להלן ברשימה) התבססו על דברי הרבי ה'צמח צדק' בנושא. בשו"ת 'צמח צדק' (יורה-דעה סימן צג) מופיעה תשובה ארוכה על-פי נגלה, בטעם החיוב לגדל זקן מלא ושלם. גם בפירושו לתהילים (יהל אור' עמ' תרכו ואילך) יש ביאור קצר ותוכנו: כאשר ה'תיקוני דיקנא' שלו הם בשלימות, אזי ממשיך י"ג מידות הרחמים, להיות 'הוא רחום יכפר עוון וגו', "שהוא עניין הסרת העוון, האף והמשחית כו'.

במכתב מתאריך ג' בתמוז תשכ"ט ('היכל מנחם' כרך א עמ' נה) כותב הרבי, כי מדברי רבנו ה'צמח צדק' אשר גידול הזקן סגולה

מיוחדת לו להמשיך ברכת ה' בכמות ובאיכות – מובן אשר כל הזקוק לתוספת ברכה מה' אם בענייני בריאות או בענייני ממונות ועל-אחת-כמה ברוחניות, עליו לאחוז בהתקדמות זו ביותר וביותר.

"שלא על-מנת לקבל פרס"

מעשה בבחור שעסק בהפצת היהדות והמעיינות ואף זכה בגין כך לעידודים רבים מהרבי. הלה התלבט אם לגדל זקן אם לאו והעלה את ספקותיו וחששותיו לפני הרבי. מהתשובה נראה כי בין חששותיו הזכיר את תגובת אמו לדבר ואת הסכנה שהדבר יפגע בבריאותה. במכתב משנת תש"כ ('היכל מנחם' כרך א עמ' נב-נג) כותב לו הרבי:

שמה [=דברי ה'צמח צדק'] מובן איך שזה מוסיף בהנוגע לבריאות ופרנסה וכל צורכי האדם, ומשפחתו, נוסף על גודל הדבר מצד עצמו שלא על-מנת לקבל פרס, ובמילא פשוט שעל-ידי זה יתוסף גם בבריאותו של אמו תחי' (ולא להיפך חס' ושלום).

הרבי מוסיף ומתייחס לחשש שגידול זקן ימנע השגת פרנסה מתאימה:

במה-שכותב אודות המשרה – בוודאי ידוע לו שכמה וכמה בארץ-הקודש תיו בעלי זקן תופסים משרות טובות וכבודות כו'.